

โครงการเวทีวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันนิติบัญญัติ “เสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาของประเทศไทยอยู่ตรงไหน ถอดบทเรียนสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข”

เริ่มต้นการสัมมนาด้วยการนำเสนอผลงานวิจัย
เสรีภาพในการแสดงออกของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พ.ศ. 2562 - 2566

นางสาวอจจิมา แสงรัตน์ นักวิชาการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า

เสรีภาพในการพูดถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย และเป็นเครื่องมือที่ทำให้รัฐสภาสามารถ

ทำหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างแท้จริง การอภิปราย ถกเถียง การแสดงความเห็นในสภา ไม่ใช่เพียงการแสดงความคิดเห็นของบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการสะท้อน “เสียงของประชาชน” ที่สมาชิกเหล่านั้นเป็นผู้แทนอยู่ ภายใต้กรอบของสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union: IPU) ได้ให้

ความสำคัญกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพของสมาชิก รัฐสภาเป็นพิเศษ เหตุผลเพราะสมาชิกรัฐสภามีภารกิจ การตรวจสอบฝ่ายบริหารและกำหนดทิศทางการนโยบายสาธารณะ ดังนั้น หากปราศจากเสรีภาพในการพูด สมาชิกย่อม ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ได้เต็มที่ โดยหลักการที่ IPU เน้นย้ำ คือ สมาชิกรัฐสภา ต้องสามารถอภิปรายในประเด็นสาธารณะได้อย่างตรงไป ตรงมา โดยไม่ต้องหวาดกลัวต่อการถูกฟ้องร้องหรือ ถูกดำเนินคดีจากสิ่งที่พูดในสภา เสรีภาพนี้จึงมาพร้อมกับ

แนวคิดเรื่อง “เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภา” หรือ parliamentary privilege ที่หมายถึงการได้รับความคุ้มครอง จากการดำเนินคดีอาญาหรือแพ่งในสิ่งที่กล่าวระหว่างการ ประชุม อีกทั้งยังรวมถึงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็น เพื่อทำให้การอภิปรายตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง ไม่ใช่เพียง ความเห็นส่วนตัว อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการพูดมิได้หมายถึง สิทธิที่ไร้ขอบเขต IPU ระบุชัดเจนว่า การใช้เสรีภาพดังกล่าว ต้องดำเนินภายใต้กรอบของความรับผิดชอบ สมาชิกรัฐสภา จึงต้องเคารพกฎระเบียบของสภา

การอภิปราย เรื่อง

**เสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภา
ของประเทศไทยอยู่ตรงไหน :
ถอดบทเรียนสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข**

1.นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	3.ดร.ปรีวิชญ์ วัฒนสุข
2.นายปรกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์สกุล	4.นายศุภณัฐ บุญสด
- ผู้ดำเนินรายการโดย นายคณธิป ไก่ชน

นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา

อดีตรองนายกรัฐมนตรี

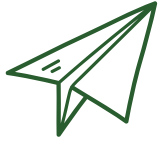
เสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภามีส่วนสำคัญ อย่างยิ่งทั้งฝ่ายตรวจสอบถ่วงดุลและฝ่ายรัฐบาล โดยพื้นที่ ของรัฐสภาจะเป็นเวทีที่สำคัญในการแสดงออกได้อย่างเสรี เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาสามารถตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของ รัฐบาลเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน และเพื่อให้ รัฐบาลได้รับข้อมูลอีกด้านจากสมาชิกรัฐสภาเพื่อทบทวน แนวทางและวิธีการบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับ ผลประโยชน์ของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ โดยทั้งระบบ กฎหมายต่างประเทศและประเทศไทยแต่เดิมมีการคุ้มครอง เอกสิทธิ์และความคุ้มกันเสรีภาพในการพูดของสมาชิก รัฐสภาจากการถูกฟ้องดำเนินคดีอย่างเด็ดขาดทั้งหมด อยู่แล้ว แต่ปรากฏว่าในปี 2535 ประเทศไทยได้มีการ เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์สำคัญดังกล่าว โดยมีการยกเว้น เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาลง หากเป็น การถ่ายทอดการประชุมและมีการอภิปรายถึงบุคคล ภายนอก

ที่ผ่านมาพบปัญหาของระบบกฎหมายไทยที่สร้าง

ผลกระทบต่อเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภา อีกหลายประการ เช่น การผูกขาดอำนาจในการบรรจุ วาระประชุมของประธานสภาที่มีผลอย่างมากต่อ การกำหนดว่าประเด็นใดควรได้รับการอภิปรายหรือไม่ควร ได้รับการอภิปรายของสมาชิกรัฐสภา เป็นต้น

อดีตรองนายกรัฐมนตรีเห็นว่าระบบกฎหมายไทย ไม่ควรนำการเผยแพร่การประชุมสภาและที่ประชุม ของคณะกรรมการมาเป็นข้อจำกัดของเอกสิทธิ์และ ความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา แต่ควรเป็นการส่งเสริม ให้กระทำมากยิ่งขึ้นด้วยการยกเลิกยกเว้นเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญลง เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาสามารถแสดง ความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ ของประชาชนได้อย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น โดยไม่ต้อง เกรงกลัวต่อองค์กรของรัฐอื่น ๆ และบุคคลภายนอก จะนำถ้อยคำและการลงมติของสมาชิกรัฐสภาไป ฟ้องร้องดำเนินคดีจนกระทั่งเกิดกระบวนการกระบวนการ เช่น เซอร์ตัวเองในการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย

นายปรกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์สกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายปรกรณ์วุฒิ กล่าวว่า ปัญหาสำคัญของการจำกัดเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาในทางปฏิบัติที่สำคัญของประเทศไทยในปัจจุบันมีด้วยกันหลายประการ คือ

ประการแรก การตีความข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 69 โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการตีความว่าสมาชิกสภาห้ามอภิปรายถึงบุคคลภายนอกโดยไม่จำเป็นของประธานสภาผู้แทนราษฎรที่มีการตีความหลายครั้งในลักษณะที่สร้างความย้อนแย้งและมุ่งจำกัดมิให้การอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถตรวจสอบตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินที่ผิดพลาดได้อย่างครบถ้วน

ประการที่สอง ข้อยกเว้นของการคุ้มครองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาตามมาตรา 124 ของรัฐธรรมนูญที่ยกเว้นมิให้มีการคุ้มครองการอภิปรายของ สส. จากการถูกฟ้องคดี หากเป็นกรณีที่มีการถ่ายทอดสดการอภิปรายดังกล่าวและมีการกล่าวถึงบุคคลภายนอก โดยข้อยกเว้นดังกล่าวมีลักษณะที่กระทบต่อการอภิปรายที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะอย่างมาก เพราะหลายกรณีของการอภิปรายของ สส. ที่มุ่งตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินและคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชน มักจะต้องมีการกล่าวถึงตัวแสดงอื่น ๆ นอกคณะรัฐมนตรี

แต่ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายของคณะรัฐมนตรีอย่างเอกชนที่ได้รับประโยชน์จากสัญญาสัมปทานต่าง ๆ ของรัฐด้วย ซึ่งผลจากข้อยกเว้นเช่นนี้ทำให้มี สส. ที่ถูกฟ้องดำเนินคดีจากการอภิปรายในลักษณะดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

ประการที่สาม ข้อยกเว้นของการคุ้มครองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาตามมาตรา 124 ของรัฐธรรมนูญสร้างผลกระทบในลักษณะที่ทำให้ลายสมดุลระหว่างอำนาจต่าง ๆ ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่ส่งผลให้อำนาจอื่น ๆ ทั้งในฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ รวมถึงองค์กรอิสระมีอำนาจตรวจสอบถ่วงดุลรัฐสภาอย่างมาก แต่ในขณะที่รัฐสภามีอำนาจใช้เครื่องมืออย่างเสรีภาพในการพูดในการอภิปรายต่าง ๆ ถ่วงดุลอำนาจอื่น ๆ ได้น้อยกว่ามาก

ในท้ายที่สุด การแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อยกเลิกข้อยกเว้นตามมาตรา 124 ของรัฐธรรมนูญและปรับปรุงข้อจำกัดตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ข้อ 69 เพื่อให้มีการคุ้มครองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภา โดยเฉพาะเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ เพื่อให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจนจะเป็นทางออกที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ดร.ปฐวิชญ์ วัฒนสุภ

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คุณภาพของการคุ้มครองเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภามีความสอดคล้องกับคุณภาพของการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนและระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อคุณภาพอย่างหลังมีความถดถอยลง เสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาย่อมมีการคุ้มครองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่ต่ำลงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความถดถอยของประชาธิปไตยที่ตกต่ำลงภายหลัง พ.ศ. 2535 ที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองความมั่นคงของชาติเหนือกว่าการคุ้มครองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภาเพื่อให้ใช้เสรีภาพในการพูดปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลและดำเนินนิติบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่หากเราย้อนมาที่หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รัฐสภามีบทบาทที่สำคัญในการเป็นพื้นที่เสรีเพื่อให้ผู้แทนของประชาชนปฏิบัติหน้าที่ในการผลักดันการพูดถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของประชาชน แต่ถ้าหากผู้แทนประชาชนไม่สามารถพูดในพื้นที่รัฐสภาได้อย่างเต็มที่แล้ว คุณภาพประชาธิปไตยของประเทศไทยย่อมตกต่ำลงไปด้วยการแก้ไขปัญหของประชาชน ดังนั้นการผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายเพื่อให้มีการคุ้มครองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาอย่างเด็ดขาด และการสร้างกลไกตามข้อบังคับให้ประธานสภาีความเป็นกลางในการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในทำให้พื้นที่ของรัฐสภาีความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงในทางการเมืองด้วยแล้ว โดยเฉพาะการเมืองไทยหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา บรรยากาศการเมืองไทยมีการถกเถียงในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มี

ความเห็นขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ รวมถึงในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ การคุ้มครองเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาอย่างเด็ดขาดจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พื้นที่ของรัฐสภาเป็นพื้นที่ที่สามารถมีการเจรจาและหาทางออกกันได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

ศุภณัฐ บุญสด

นักวิชาการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา

รัฐสภาถือว่าเป็นองค์กรที่สำคัญต่อการพัฒนาการของระบอบเสรีประชาธิปไตย เนื่องจากทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนเพื่อพูดสามสิ่ง ได้แก่ พูดในสิ่งที่ปัญหาของประชาชน พูดในสิ่งที่ประชาชนควรรู้ และพูดในสิ่งที่สังคมห้ามพูด แต่ยุคสมัยเรียกร้องให้พูด โดยวิธีการทำงานของรัฐสภาในการดำเนินการกิจดังกล่าว คือ การพูดและอภิปรายแสดงเหตุผล สำหรับเงื่อนไขทางกฎหมายที่จะเอื้อให้รัฐสภามีลักษณะเป็นพื้นที่เสรีซึ่งสมาชิกรัฐสภาสามารถพูดและอภิปรายแสดงเหตุผลได้อย่างเต็มที่และไม่ต้องหวาดกลัวต่อผลร้ายจากการใช้อำนาจของรัฐบาลและศาลที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง คือ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาซึ่งจะคุ้มครองมิให้บุคคลอื่นใดนำถ้อยคำและการลงมติของสมาชิกรัฐสภาที่ได้กระทำในที่ประชุมหรือกระบวนกรของรัฐสภามาดำเนินคดีกับสมาชิกรัฐสภาต่อศาลได้ แต่ปรากฏว่าในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้มีการรับรองเอกสิทธิ์และความคุ้มกันเกี่ยวกับเสรีภาพในการพูดของสมาชิกรัฐสภาในลักษณะที่ไม่เด็ดขาดโดยแบ่งลักษณะความไม่เด็ดขาดออกมาได้สองกรณี คือ กรณีแรก หากไม่มีการเผยแพร่การประชุมรัฐสภา ถ้อยคำที่สมาชิกรัฐสภากล่าวในที่ประชุมสามารถถูกดำเนินคดี

โดยองค์กรภายนอกรัฐสภาอย่างคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติกับศาลฎีกาได้ หากเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมร้ายแรง และกรณีที่สอง หากมีการเผยแพร่การถ่ายทอดประชุมรัฐสภาทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ หรือทางอื่น ๆ และถ้อยคำที่สมาชิกรัฐสภากล่าวในที่ประชุมมีลักษณะที่ฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมร้ายแรง หรือกล่าวถึงบุคคลภายนอกโดยมีลักษณะเป็นความผิดตามกฎหมาย บุคคลภายนอกสามารถนำถ้อยคำของสมาชิกรัฐสภาดังกล่าวไปดำเนินคดีต่อศาลได้เช่นเดียวกัน จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้รัฐสภาไทยทำหน้าที่ในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและสะท้อนปัญหาของประชาชนชาวไทยได้อย่างเต็มที่

โดยสรุปแล้วข้อเสนอแนะของเวทีอภิปรายร่วมกันของวิทยากรทุกท่านปรับปรุงบทบัญญัติมาตรา 124 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยกเลิกข้อยกเว้นที่ปรากฏในวรรคที่สองมาตราดังกล่าวเพื่อฟื้นคืนสถานะทางกฎหมายให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสมาชิกรัฐสภามีลักษณะเป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาดที่บุคคลหรือองค์กรอื่นมิอาจนำถ้อยคำที่ลายลักษณ์อักษรและวาจาที่สมาชิกรัฐสภานำมากล่าวในที่ประชุมของสภาไปดำเนินคดีกับสมาชิกรัฐสภาต่อศาลได้ทุกกรณี

วัน : วันที่ 21 สิงหาคม 2568
จัดโดย : สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า และคณะกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
สถานที่ : ห้องประชุมสัมมนา B1-2 อาคารรัฐสภา และถ่ายทอดสดออนไลน์ผ่าน Facebook Fanpage

บรรยายพิเศษ : นางสาวอังฉา แสงรัตน์ นักวิชาการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า
อภิปราย : 1. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา อธิการบดีรัฐสภา
2. นายปกรณวัชร อุดมพัฒนสกุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. ดร.ปฐวีชัย วัฒนสุข อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. นายศุภณัฐ บุญสด นักวิชาการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า
ผู้ดำเนินรายการโดย นายคณารักษ์ ไทยชน บัณฑิตชำนาญการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผู้สรุป : นายศุภณัฐ บุญสด นักวิชาการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า
ผู้ออกแบบ : นางสาวเกษณี ธนการศักดิ์

